

רשק
שיעורי
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת וירא יד השון תשע"א ♦ דף היומי בבלי: עבודה זרה סט ירושלמי: מעשרות ח

וישכם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו וגו' וייראו האנשים מאוד...

יש לתמוה, אחרי שדבר אבימלך באזני עבדיו את דברי החלום שראה, וכי נאמר לו 'ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחייה', ובודאי אמר להם גם כי מנוי וגמור אתו לקיים את ציווי ה' ולהשיב את שרה, איזה מורא עלה על ראשם, ומה טיבה של יראה זו שנאמר בה 'וייראו האנשים מאוד'.

ברם אמרו בגמרא (בבא קמא צב.) השב את אשת האיש כי נביא הוא, דאשת נביא בעי אהדורי, אשת אחר לא בעי אהדורי? כלומר, איזו נתינת טעם היא זו, שחייב אבימלך להשיב את שרה באשר היא אשת נביא, ואילו היתה אשתו של מי שאינו נביא, אינו חייב להשיבה? משיבה הגמרא: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, 'השב אשת האיש' מכל מקום, דהיינו, בין שבעלה נביא בין שאינו, חייב אתה להשיבה. ודקא אמרת 'הגוי גם צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי אחותי היא והיא גם היא אמרה אחי הוא', כלומר, טענה זו שלדעתך יש בה כדי להצדיק אותך, אינה טענה כלל, 'נביא היא', וכבר לימד אכסנאי שבא לעיר, על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותן, או על עסקי אשתו שואלין אותן, אשתך היא אחותך היא. מכאן לבן נח שנהרג שהיה לו ללמוד ולא למד.

נמצינו למדים כי חיוב מיתה היה תלוי ועומד על כל אותם שמיהרו לקדם את פני אברהם בשאלה אשתך היא או אחותך היא, וכל כך למה, לפי שהיה אברהם הנביא מלמד לכל בני העולם, שאכסנאי הבא לעיר לא זו הדרך לקדם פניו, והם שהיה להם ללמוד זאת מפיו ולא למדו, עונשם מיתה.

אולם אבימלך עצמו לא היה בין השואלים, חטאו היה במה שגזל את שרה מאברהם. כאשר נאמר לו 'השב אשת האיש', וכבר קבל עליו את הדין והסכים להשיבה, לא היה לו יותר להתירא מגזר דין מיתה שהיה מתוח עליו, שהרי בפירוש נאמר לו 'ויתפלל בעדך וחייה'. עבדיו, לעומתו, היה חטאם במה שלא למדו הלכות הכנסת אורחים, וקדמו את פני אברהם באותה שאלה, ובגללה נתחייבו מיתה. הם לא נפטרו מעונשם במה שהשיב אבימלך את שרה לאברהם.

לכן גם לאחר שדבר אבימלך באזניהם את דבר החלום, אף על פי שכבר יצא אבימלך באותה שעה בדימוס, בעבדיו נאמר בהם 'וייראו האנשים מאוד'.

עפ"י מלא העמוד

נושאי הדף בעלון

תולעים דקים שבמים, קדושה במיקרופילים.....עבודה זרה סט

שהה באמצע אכילת איסור בכדי להינצל מאיסור.....עבודה זרה ע

מכירת חמץ בפחות מפרוטה לכל מוכר.....עבודה זרה עא

גבאי שהבטיח למכור ספרים לאחד ועלה מחירם...עבודה זרה עב

חוט ציצית פסול שנתערב באחרים.....עבודה זרה עג

ספק מתי נפטר אביו והליכה אחר הרוב בזמן.....עבודה זרה עד

טבילת בקבוקים.....עבודה זרה עה

כפתור ופרח.....עמוד 5

תולעים דקים שבמים, קדושה במיקרופילים

בסוגיין מבואר ששרצים שנפלו לחומץ ונחתכו שם לחתיכות קטנות נאסר כל החומץ, שמא יאכל מהשרצים עצמם. וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' קד ס"א) שאם נפל אחד מהשרצים למשקה ונחתך לחתיכות דקות ואינו יכול לסננו, כגון שנתערב המשקה במאכל עב, הכל אסור, ואין מועיל ביטול משום שיש חשש שמא יפגע בממשו של איסור ולא ירגיש.

והנה כיום כתבו המומחים שבכל מים יש תולעים שאינם נראים אלא על ידי זכוכית המגדיל [מיקרוסקופ], ולכאורה לפי זה יש לאסור כל מימות שבעולם שהרי אין מועיל בזה דין ביטול, משום שיש לחוש שיאכלו ממשו של האיסור. וכתב בטוב טעם ודעת (שו"ת, קו"א סי' נג) שודאי שראיה שאינה נראית בעיני בשר ודם בראיה רגילה לא אסרה תורה, ואין בתולעים אלו שאינם נראים חשש איסור, וכן כתב בבאר משה (שו"ת, ח"ה סי' טז) שתולעים שאינם נראים רק על ידי מיקרוסקופ אין להם דין תולעים. ובאגרות משה (שו"ת, אהע"ז ח"ג סי' לג) כתב, שגם האוויר שאדם שואף לתוכו הוא מלא תולעים דקים הקרויים חיידקים, ואין איסור בזה.

במהרש"ם (שו"ת, ח"ג סי' שנו) כתב לדון במה שהמציאו להדפיס את כל התנ"ך באותיות קטנות מאד עד שאי אפשר לקרוא בו כלל רק על ידי מיקרוסקופ, אם מותר להכניס תנ"ך זה לבית הכסא. ואחר שדן לחלק בין כתבים לנדפס בנדפס בדפוס אסור, כתב שאע"פ שזה גרע מדפוס מ"מ אין להקל משום שיש בזה בזיון כתבי קודש, אך כתב שמ"מ כיון שמונח בתוך כלי זכוכית יש מקום להקל, אף שמצד אחד אפשר לראות את הכתב דרך הזכוכית.

אך שוב כתב, שכיון שמדברי הרמב"ם (פיה"מ אהלות פ"ו מ"ה) נראה שזכוכית אינו חוצץ, אין להקל אא"כ מניחו בתוך כיס הבגד וכדומה.

ובפסקי תשובה (פיעטרקאווסקי, ח"א סי' כב) הביא דבריו וכתב להעיר שאולי מאחר שהוא כתוב בכתב שאינו נראה בראיה רגילה, לא נחשב לכתב כלל ואין לנו אלא מה שענינו רואות. וכן באבן יקרה (שו"ת, מהדו"ת סי' לג) הסכים כן לעיקר הדין שאינו נחשב לכתב, אך כתב שחלילה להקל בזה לפי שיש בו שמות קדושים, וחלילה לנהוג בו מנהג בזיון.

ובתשובות והנהגות (שו"ת, ח"ג סי' שכה) נשאל אם מותר למחוק מסרטי הקלטה כתבי קודש או הזכרת השם, והשיב שנראה שאין בזה חשש כלל, ואף שיש בסרט רישום מסוים שבו מוצפן השם, כיון שאינו ניכר לבני אדם כלל לא נקרא שם וכתבי הקודש, וכמו שלהכשיר שם צריך שיהיה השם ניכר, כך איסור מחיקה הוא רק כשהשם ניכר, וכתב דוגמא לדבר תולעים שאינם ניכרים לעין, כמו שידוע שכל כוס מים מלאה תולעים הנראים על ידי מיקרוסקופ ואין בו איסור, מפני שהתורה ניתנה לבני אדם כפי שאנו רואים בעינינו, וגם כאן איסור מחיקה היינו דוקא ברשימה הניכרת לבני אדם וכשהשם גלוי.

שהה באמצע אכילת איסור בכדי להינצל מאיסור

בסוגייתנו הובא דינו של רבי יצחק, שהמוצא כיס בשבת מוליכו פחות פחות מארבע אמות. ופירש רש"י (ד"ה פחות) שיעמוד לפוש באמצע ההליכה, שלא תהיה עקירה מתחילת ד' עד סוף ארבע אמות. אך דעת רבינו ירוחם (ח"ו דף ע"ג, הו"ד בבית יוסף או"ח סי' רסו ד"ה כתב רבינו ירוחם) שצריך לישב בכל פחות מארבע אמות, שאם לא כן אף על פי שעומד חייב, שההליכה אחת היא, ואפילו בכרמלית חייב מלקות מדרבנן. והובאה דעה זו במשנ"ב (סי' רסו ס"ק יח) בשם יש מחמירין.

ובמגן אברהם (סי' רסו סק"ט) תמה על דעת רבינו ירוחם, שהרי תלמוד ערוך הוא (שבת ה:) שהעומד לפוש באמצע הליכה של ארבע אמות פטור, וכן פסק רבינו ירוחם (ח"ה דף ע"ג). בעצמו, וביאר שבנידון סוגייתנו, כיון שאינו עומד אלא כדי שלא יבוא לידי איסור, דעת רבינו ירוחם שלא נחשב לעומד לפוש אלא אם כן יושב.

והגר"ש קלוגר בספרו שנות חיים (שו"ת, סי' קמג) כתב להוכיח מדברי המגן אברהם, שהוא הדין לשאר איסורים שבתורה שיש איסור באכילתם, אם שהה באמצע האכילה בכדי שלא תצטרף אכילתו לאיסור, אין הדבר מועיל כיון ששהה רק בשביל שלא יצטרף לאיסור, ורק אם שהה לפי תומו שלא רצה לאכול כולו יחד רק מעט מעט נחשב להפסק, וסיים שהיות שדעת רש"י שגם בסוגייתנו במוליך פחות מד' אמות די בעומד לפוש, נמצא שדין זה תלוי במחלוקת, דעת רש"י שאף אם שהה רק בכדי שלא יצטרף לאיסור נחשב להפסק, ודעת רבינו ירוחם שלא נחשב להפסק.

ובפתחי עולם ומטעמי השולחן (סי' תרי"ב סק"ה) כתב, שהוא הדין לענין שיעור אכילה ביום הכיפורים, שהדין הוא שאם שהה מתחילת אכילה עד סוף אכילה יותר מכדי אכילת פרס אינו מצטרף, זה דווקא אם הפסיק ביניהם סתם, אבל אם לא הפסיק רק כדי להפקיע איסור תורה, מצטרף לאיסור.

ובמנחת שלמה (שו"ת, ח"א סי' כא אות ב) חלק על דבריו, וכתב שרק בשאר איסורים אפשר לומר כן, אבל באכילת יום כיפור הקפידה התורה ביישוב דעתו של אדם, ודעת האדם אינה מתיישבת באכילה פחות מככותבת בכדי אכילת פרס, כמבואר בגמ' (יומא פ:) , ואם כן מה לי שהה סתם או שהה רק כדי שלא יתחייב מלקות, הרי בסופו של דבר לא התיישבה דעתו, והביא שכן כתב הגר"ש קלוגר בספר החיים (סי' תריח ס"ט ד"ה והנה לולי) בפירושו, שרק על שאר איסורים אם שהה רק להינצל מאיסור אין זה הפסק, אבל באכילת יום כיפור ודאי נחשב להפסק.

עוד כתב במנחת שלמה להעיר על עצם הדין שכתב הגר"ש קלוגר, וכתב שאין ראייה מדברי המג"א לענין טלטול לאיסורי אכילה, ויש לומר ששהיה באמצע האכילה נחשבת ליושב באמצע ד' אמות שמועיל להפסק גם לדעת רבינו ירוחם, ועוד שהפטור בשהה באמצע האכילה אינו משום הפסק, שהרי אפילו לא שהה כלום אלא אכל כל הזמן בלי שום הפסק, מכל מקום אם מתחילת האכילה ועד גמר אכילת כזית עבר זמן שהוא יותר מכדי אכילת פרס לא מצטרף, וכיון שכן פשוט שאין שום מקום לחלק בין שהה סתם לפי תומו או שהה רק כדי שלא יצטרף.

יום ראשון טז חשוון

עבודה זרה ע"א

מכירת חמץ בפחות מפרוטה לכל מוכר

בסוגייתנו מובאת מחלוקתם של האמוראים אם גוי קונה בקנין משיכה בלבד, או שאינו קונה במשיכה אלא בכסף. והתוס' (ד"ה רב אשי) כתבו שנחלקו בזה להלכה רש"י ור"ת, דעת רש"י שגוי קונה רק בכסף, ודעת ר"ת שגוי קונה רק במשיכה, ועל כן המקנה בהמה לגוי לפוטר מן הבכורה ורוצה לחוש לדברי רש"י ור"ת, צריך שיתן העובד כוכבים כסף וגם ימשכנה. וכן כתב במשנ"ב (סי' תמח ס"ק יז) לענין מכירת חמץ, שלכתחילה צריך להקנות בקנין גמור ומוסכם לכל הדיעות דהיינו בכסף ומשיכה יחד. וראה עוד שם (ס"ק יט) כיצד יעשה כשהחמץ מרובה ואי אפשר למשוך החמץ כולו, או אם אין החמץ כאן.

ובאגרות משה (שו"ת, או"ח ח"א סי' קנ) כתב לענין מכירת חמץ שעושה הרב להרבה מוכרים, שיש להקפיד שהמעות שנוטלים מהגוי בשעת המכירה יהיו שוים לא פחות משיעור פרוטה לכל אחד מהמוכרים, שכיון שמוכרים לגוי את החמץ במעות אלו [והשאר זוקפים במלוה] צריך שיהיו שוים פרוטה לכל מוכר ומוכר, וכתב עוד שאם המטבע הנמוך ביותר במדינה זו שוה יותר מפרוטה, יש להקפיד שכל מוכר ומוכר יקבל כשווי המטבע הנמוך, שכיון שהוא המטבע הנמוך ביותר יש לו דין פרוטה.

אולם **בחלקת יואב** (שו"ת, קמא או"ח סי' כב) כתב, שאם כוונת הרב להקנות את המעות שקיבל מהגוי, לכל המוכרים, אכן צריך שיהיה שווי פרוטה לכל אחד ואחד מהמוכרים, וכמבואר בתוס' (קידושין ז: ד"ה שתי) שלא עדיף כח השליח מכח כל משלח לחוד, ואם כל מוכר ומוכר צריך לקבל פרוטה, גם הרב המוכר בשביל כולם יחד, צריך לקבל פרוטה עבור כל אחד ואחד. אך אם יתנו בני העיר רשות להרב שיחזיק לעצמו מעות אלו, יש לדון שלכאורה הדבר תלוי בספק הש"ס (שם) במקדש את שתי בנותיו הקטנות לשני בניו של אדם אחד אם הולכים אחר הנותן והמקבל ודי בפרוטה אחת, או אחר הדברים הנמכרים וצריך שתי פרוטות, ונשאר הגמ' בתיקו, ואם כן לעניינינו נצריך פרוטה לכל מוכר ומוכר. והסיק, שנראה שרק בדברים שאינם יכולים להצטרף יחד, כמו שתי נשים שאינן מתקדשות ולא מתגרשות בשטר אחד, או בתך וקרקעך (שם), בדברים אלו יש עליהם תורת שנים, והסתפקה הגמרא שיתכן שצריך פרוטה לכל אחד ואחד, אבל מכירת חמץ או שאר נכסים שיכולים להצטרף יחד, די בפרוטה אחת לכל המוכר. ועיי"ש שביאר טעם החילוק בין הדברים, שכשאדם קונה פרה או קרקע קונה מפני שהוא שוה כך וכך ולא מפני שהם גופים מחולקים, ואם היה קרקע או פרה שוה כמו השתים היה קונה אותה, ולכן גם כאן שלחמץ יש תורת שווי אחד יכולים כולם להצטרף למכור בפרוטה אחת. משא"כ במקדש שתי נשים יש תורת שתי עליהם ואינו מקדש מפני שוים אלא מפני שהם מחולקים, ולכן צריך שתי פרוטות.

יום שני יז חשוון

עבודה זרה ע"ב

גבאי שהבטיח למכור ספרים לאחד ועלה מחירם

בחשב האפוד (שו"ת, ח"א סי' א) נשאל לענין קופה של צדקה שיש לה ספרים למכור, והכסף שיכנס ממכירת הספרים שייך לבתי תלמוד תורה, והגבאי הבטיח לאחד שימכור לו את הספרים בסך מסוים, ובינתיים עלה מחיר הספרים ליותר משליש המקח ורוצה הגבאי לחזור בו, אם יש בזה צד לומר שאם יחזור בו לא תהא רוח חכמים נוחה הימנו.

והנה **בשו"ע** (ח"מ סי' רד ס"ז) כתב, הנושא ונותן בדברים בלבד ראוי לו לעמוד בדיבורו, אף על פי שלא לקח מהדמים כלום ולא רשם ולא הניח משכון, וכל החוזר בו בין אם הוא הלוקח בין אם הוא המוכר הרי זה ממחוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה הימנו. וכתב הרמ"א (שם סי"א) שהעיקר כדעת הסוברים שאפילו אם נתייקר השער לאחר מכן אסור לו לחזור. וכתב בסמ"ע (ס"ק יב) שגם דעת השו"ע כך היא, ממה שלא חילק בדבר.

והשיב בחשב האפוד שנראה שאין זה נוגע לענין גבאי, כי שליח וכל שכן גזבר של צדקה אסור לו להפסיד ממון שאינו שלו, ואין זה נחשב למחוסר אמנה אם חוזר בו, ואין לומר שבכדי שלא יהיה מחוסר אמנה עליו להפסיד הגרעון מממון שלו, מפני שעל דעת זה ודאי לא התחייב למכור, וכמבואר כעין זה בסמ"ע (סי' קפב ס"ק יג).

ובשבט הלוי (שו"ת, ח"ד סי' רו) נוטה להקל אפילו לבעל הבית לחזור בו כאשר נתייקר השער ולא כדעת הרמ"א, משום שדבר זה תלוי במחלוקת הפוסקים, **והב"ח** (ח"מ שם סי"א, הו"ד בש"ך סק"ה) נסתפק בזה, ויש לומר שהדבר נחשב לספק דרבנן ולקולא, ואף שלומדים זה מהנאמר (ויקרא יט לו) 'הין צדק' שיהא הן שלך צדק, היינו דווקא כאשר בשעה שנתחייב התכוין בליבו לחזור בו, אבל אם חזר בו לאחר מכן אין זה איסור תורה (עין ב"י שם ד"ה וכתב בעל המאור).

וכתב שכן נראה מדברי **החתם סופר** (שו"ת, ח"מ סי' קפב) שגם בעל הבית יכול לחזור בו אם נתייקר השער, וכן **בערוך השולחן** (ח"מ סי' רד ס"ח) כתב שנראה שכן הדין אין בזה משום מחוסרי אמנה, ורק ממידת חסידות ראוי שלא לחזור.

עוד נסתפק **בחשב האפוד** (שם), אם שלח שליח שימכור חפץ עבורו, והתחייב השליח למכור החפץ לאחד אם יכול המשלח לחזור בו, אם האיסור לחזור הוא רק על המתחייב עצמו שהוא אמר את הדברים או גם על משלחו, והסיק, שנראה שאין לחלק בכך וחייב גם המשלח לקיים דבריו של השליח, אם לא שהתייקר המחיר או נהיה נזק אחר שאז יכול לומר לשליח 'לתקוני שדרתיך ולא לעוותי' [לעשות טובה עבורי שלחתיך ולא להזיקני] ובאופן זה גם השליח יכול לחזור בו, וכאמור בגבאי שאינו צריך ליקח הנזק על עצמו.

יום שלישי יה חשוון

עבודה זרה עג

חוט ציצית פסול שנתערב באחרים

בהגהות רעק"א (או"ח סי' יא ס"א) נסתפק אם חוט ציצית שאינו טווי לשמה נתערב בחוטים אחרים שנטוו לשמן, אם הוא מתבטל ברוב, ודן בזה משום דבר שבמנין, אם יש להחשיב חוטי הציצית לדבר שבמנין משום שיש מנין מסוים שצריך להיות חוטים בציצית, וכל חוט נחשב כדבר בפני עצמו. וכמו שפסק **הרמ"א** (או"ח סי' תרעג ס"א) בשם **התרומת הדשן** (סי' קג) שאם נתערב נר חנוכה האסור בהנאה בשאר נרות, אפילו אחד באלף, לא בטל מפני שהוא דבר של מנין. וביאר בתרוה"ד שאע"ג שכל איסורים מן התורה בדבר יבש בטל ברוב, ומותר בכל התערובות כולן, כאן הוא דבר שבמנין, שהרי מדליקים אותו במנין כל לילה, ודבר שבמנין אפילו שהוא איסור מדרבנן לא בטל, והקשה בתרוה"ד שהרי לא נקרא דבר שבמנין אלא דבר שמודדין אותו בשוק במנין ולא במשקל ובאומד, ובזה ניכר שהוא דבר חשוב ולכך לא בטל, אבל נרות חנוכה אע"ג שמדליקין אותן במנין, מ"מ אם היו נמכרים מן החנות ממקום שמוכרין רוב דברים במשקל, כמו בארץ לועז, היו נמכרין במשקל לצורך תשיש ולא היו נמכרין במנין, וא"כ אינם מדברים החשובים ובטלים ברוב, ומה שהדלקתם היא במנין, זהו מטעם חובת המצוות שכך מצותו, ותירץ שנראה לומר שאעפ"כ הואיל ונתערבו לאחר שהודלקו למצוות, ועכשיו הם דברים שבמנין לגבי מה שמשתמש בהן, אע"ג שלענין חול אינם דבר שבמנין, נחשבים לדבר שבמנין.

ובשדי חמד (שירי הפאה מערכת הבי"ת כלל ה) כתב בשם ספר שער שמעון, שהביא תשובת גיסו הגרעק"א בענין חיטים שיש בהם חשש חמץ שנתערבו בחיטים כשרים ונתבטלו מאיסורם, שיתכן שאינם כשרים לענין מצה, ובכדי לצאת ידי חובת מצה צריך לאכול יותר מכזית שאז בוודאי יאכל כזית מחיטים כשרים, משום שהביטול גורם לסילוק האיסור אבל לא נעשה כשר לצאת בו, וכמו שברור ופשוט שאם נתערב חוט ציצית שאינו טווי לשמה בשלושה חוטים אחרים כשרים אי אפשר לעשות ציצית מארבעת החוטים, כיון שוודאי שחוט אחד מהם פסול ולא שייך לומר בזה שהוא נתערב באחרים ונעשה כשר, ועל פי זה כתב לבאר הסוגיא בפסחים, שלא שייך לומר שתתבטל הבהמה הפסולה באחרים, כיון שביטול אינו יכול לגרום שיצא ידי חובת מצות הקרבת פסח מי שהביא בהמה בעלת מום. וכעין זה כתב **בעונג יו"ט** (שו"ת, או"ח סי' ד).

וכתב **בשבט הלוי** (שו"ת, ח"ג סי' יט) שעל פי דברי הגרע"א אלו ניתן לפשוט גם את ספיקו לענין חוט ציצית שנטווה שלא לשמה בהרבה חוטים שנטוו לשמן, שכיון שביטול אינו יכול לגרום לעשות מצוה על ידו, אין החוטים כשרים למצוה גם אם הם אינם דבר שבמנין.

וכן **בלהורות נתן** (שו"ת, ח"א סי' ב) נשאל לענין חוט שאינו טווי לשמה שנתערב בשבעה חוטים אחרים ונשזרו יחד לחוט אחד של ציצית, והשיב שלמעשה יש להחמיר כדעת רעק"א בתשובה שכתב שאין ביטול מועיל להכשיר למצוה, אך ממה שהוכיח זאת מפסחים כתב שלכאורה עדיין יש להקשות מדוע יש לשרוף את כל הפסחים, מכל מקום יש לומר שהאיסור לאוכלם נסתלק שהרי רק להכשיר מצוה אינו מועיל ביטול אבל לסלק איסור מועיל, וכמו שכתב הרעק"א, שלאכול המצה מותר רק שאין יוצאים בה ידי חובת אכילת מצה.

יום רביעי יט חשוון

עבודה זרה עד

ספק מתי נפטר אביו והליכה אחר הרוב בזמן

בתשובות והנהגות (שו"ת, ח"א סי' תרחצ) נשאל באיש שמצאו אותו מת בלילה בדירתו, ולדברי הרופאים כבר מת לפני כמה שעות רק שאי אפשר לקבוע אם היה זה ביום או בלילה, ונסתפק לענין יאהרצי"ט איזה יום יקבע.

והשיב, שאם הספק הוא על שני ימים בלבד אם נפטר ביום זה או למחרתו, יש להחמיר ולנהוג בשני הימים כדין יאהרצי"ט, ואין לומר שיש להעמיד אדם בחזקת חי ולומר שהוא נפטר ביום השני, משום שחזקה לא מכריע את הספק שכך הוא האמת, רק שיש לנהוג על פי זה.

ויסוד המנהג לשמור יאהרצי"ט הוא משום שאז בשמים הנשמה עולה, וזהו דווקא ביום הנכון ולא ישתנה לפי החזקה רק לפי האמת, ואף שבשמים פוסקים כפי שפוסקים בב"ד של מטה, זה רק במה שנוגע לעולם הזה, אבל לנשמות שזה ענין שבשמים תלוי בזמן שנפטר באמת, אינו תלוי בפסיקה של ב"ד של מטה, ואם כן בספק יאהרצי"ט ראוי לנהוג שני הימים, משום שמסבירא אין חילוק בין יום זה לחבירו.

אולם אם הוא ספק על כמה ימים שלא ידוע באיזה מהם נפטר, שיש רוב נגד כל יום, יש לומר שגם בזמן שייכים דיני הליכה אחר הרוב כמובא בפסחים (ז). לענין רבו ימי מצה, וכן כתב **הרש"ש** (כתובות ט). שגם ברוב זמן אפשר ללכת אחר הרוב, ולכך אין להחמיר לנהוג כדין יאהרצי"ט בכל יום מהימים שיש בהם ספק, ויש לקבוע את היום האחרון של ימי הספק כדין יאהרצי"ט, משום שפורענות אין להקדים ויום יאהרצי"ט מזלו רע, ולכך טוב לאחרו ולסמוך גם על חזקת חי.

וכן כתב **בחכמת אדם** (כלל קעא סי"א) שאם אינו יודע כלל באיזה יום אביו מת, יברור לו יום אחד בשנה, אבל אם יודע באיזה חודש אך שאינו יודע באיזה יום בחודש, יש לקבוע את היום האחרון ליום היאהרצי"ט, משום שיש להעמידו בחזקת חי כל זמן שיוכל, וביום האחרון של החודש מת.

ובחתם סופר (שו"ת, או"ח סי' קסא) כתב לענין אדם ששכח באיזה יום אביו נפטר, והספק הוא על שני ימים בלבד, שאם אין לו אחים אחרים במקום אחר הזוכרים באיזה יום הוא נפטר ואומרים עליו קדיש וכו' ביום הנכון, יש לבן לנהוג בשני הימים כדין יאהרצי"ט, שאם לא ינהוג בב' הימים, נמצא שביום היא"צ שצריך האב תיקון לנשמתו ביום הדין שלו, אין לו מי שיתקן נשמתו, שאם נאמר שיעשה הבן רק ביום הראשון אולי איננו יום היא"צ, וביום השני שהוא יום היא"צ האב צריך לתיקון ואין מי יעמוד בעדו, ותיעקר תקנת האב לגמרי שאין בן בעולם שישלים צרכו, על כן יעשה בשניהם.

אך כתב שמכל מקום אין הבן יכול לדחות את החיובים האחרים כיון שבכל יום ויום אפשר להם לטעון ולומר לו שאין זה היום הנכון שבו אביו נפטר, וכמו כן כתב לענין תענית למי שהוא עוסק בתורה או שהוא חלוש, שיכול להקל ולצום ביום הראשון בלבד [אבל אם יש לו אחים אחרים שמקיימים את יום היאהרצי"ט בזמנו, כתב החתם סופר, שהיות שיש עילוי נשמה לאב ביום היא"צ, אין מוטל על הבן הזה לקיים את דיני היאהרצי"ט אלא משום מצות חז"ל, ולכך די שיקיים ביום הראשון, ולמחרתו יסמוך על ספק דרבנן לקולא].

עבודה זרה עה

טבילת בקבוקים

בהגהות רעק"א (יו"ד סי' קכ ס"א בהגה) הביא מתשובת כתב יד, שיש הסוברים שרק כלי סעודה ככוסות צלחות וכדומה צריכים טבילה, אבל כלים העשויים לקיום המאכלים, כחביות ובקבוקים וכדומה אינם צריכים טבילה, והביא שיש חולקים בזה, על כל פנים בכלי מתכות עיי"ש.

וכן **בבית יהודה** (שו"ת, עיי"אש, סי' נב, הו"ד ביד אפרים יו"ד שם) כתב שצלוחית של זכוכית אינה צריכה טבילה, משום שאין משתמשים בה לשתות ממש כמו כוסות, וגם אין מבשלים בצלוחית כקדירות, ולכן אינו נחשב לכלי סעודה ודומה לחביות ופטורה מטבילה.

אך הביא **ביד אפרים שבכנה"ג** (הגב"י אות יח) הביא בשם איסור והיתר (כלל נח דין פח) שנראה שצריכים טבילה, אבל מ"מ העולם נוהג שלא להטבילם. וכתב ביד אפרים שבאמת המנהג הוא להטביל הצלוחית הגדולים שקורין בלשון אשכנז פלעשר ובוטלעס. ובקיצור **שו"ע** (סי' לו ס"ח) כתב, שנחלקו הדעות אם בקבוקים צריכים טבילה, כיון שאין שותים מתוכן רק שמחזיקים בהם המשקאות לערות מהן לתוך הכוסות, ולכן יש להטבילן בלא ברכה.

ובתשובות והנהגות (שו"ת, ח"א סי' תמו) כתב, שלפיכך מנהגינו הוא להקל בבקבוקי זכוכית שמחזיקים בתוכו משקה, ואין מריקים אותו בכדי להטבילו אף שהוא פתוח ומשתמשים בנמצא בתוכו, אבל אחר השימוש הראשון אין להכניס בו דבר מאכל אחר ולהשתמש בו שנית בלי טבילה, אך לענין קופסת מתכת של קפה כתב (שם סי' תמו), שכיון שהיא עשויה ממתכת שטבילתה היא מהתורה, נכון להחמיר ולהוריק מיד לאחר שפתח את הקופסא ולהטבילה, ורק לאחר מכן להשתמש בה.

אולם **במהרי"ל דיסקין** (שו"ת, קו"א סי' קלו) כתב, שאם קונה כלי עם משקה או מאכל, אין צריך לשפוך המשקה ולהטבילה משום ששימוש באוכל או במשקה שכבר נמצא בכלי לא נחשב לשימוש אלא דומה לשב ואל תעשה, ולכן הכלי פטור מטבילה.

ובשבט הלוי (שו"ת, ח"ו סי' לו אות ב) נשאל לענין בקבוקי משקאות כגון בירה, שהדרך שאחר שגומר לשתות מחזיר הבקבוק לחנות שמחזירו לבית החרושת, והנה יש לחשוש שיתכן שהכלי היה קנוי בפעם הקודמת לגוי [והיינו כשביהח"ר של ישראל], ואם כן הישראל שקונה עכשיו עליו לטובלו לפני שמחזירו, ואין לומר שהכלי נמצא רק בהשאלה אצל הגוי עד שיחזיר, מפני שהוא משלם גם עבור הבקבוק, וברצונו מחזירו וברצונו אינו מחזיר את הבקבוק, אם כן בקנין גמור הוא אצלו.

והשיב שיש לצדד בזה להיתר משני טעמים, טעם אחד, שיש לסמוך על דעת הסוברים (עיי' פ"ת יו"ד סי' קב סק"א) שגם על דבר שיש לו מתירים [ובקבוק זה נחשב לדבר שיש לו מתירים כיון שיכול לטובלו בקל, וראה לעיל (לו:)] יש לומר 'כל הפורש מהרוב פורש', והיות שרוב הקונים הם ישראלים יש לומר שגם בקבוק זה קנאו ישראל, ועוד שיש בזה ספק ספיקא שיתכן שלא היה כלל בבית החרושת בשעה זו כלים שהוחזרו מנכרים כלל, וא"כ לא הוחזק שם איסור, וגם אם היה יתכן שלא הוא קנה אחד מהכלים הללו, אלא קנה מהרוב שהיו אצל ישראלים, וס"ס מועיל גם בדבר שיש לו מתירין.

כפתור השבת

רוב גנבי ישראל נינהו

הגאון האמיתי רבי עקיבא איגר זצ"ל כאשר בא לרב בעיר פוזנא שמע כי יש מגדולי העיר מחללים שבת קודש באשר הם הולכים בלילי שבתות בטאטריאות, ויאמר להם הנה חז"ל אמרו רוב גנבי ישראל נינהו, ואני רואה שכדבריהם כן הוא גם בין אנשים כמוכם. דאיתא (שבת ק"ט): דבילל שבת קדש מלוים לו לאדם מבית הכנסת שני מלאכים ובמוצאי שבת קדש הולכים לביתם, ואם אתם לוקחים רק כרטיס אחד ולוקחים עמכם שני המלאכים בלא כרטיסים, הלא גם אנשים כמוכם גנבים הם.

(החוט המשולש)

מצא מין את מינו וניעור

כשנוטל אדם פרי או דבר מאכל ומברך עליו בכוונה ואומר ברוך אתה ה', כשמזכיר את השם מתעורר אותו החיות שעל ידו נברא הפרי ההוא כי נברא הכל על ידי השם, ומוצא מין את מינו וניעור, וזה החיות הוא מזון הנשמה, וכל זה במאכלים המותרים וכשרים שציוה הקדוש ברוך הוא להעלותן מגשמיות לרוחניות.

(בעש"ט על התורה, עקב)

את שדרכו להטביל יטביל להגעיל יגעיל ללבן באור ילבן באור וכו' וכולן צריכין טבילה בארבעים סאה וכו' כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר

ולדעתי כפי מה שהבנתי מדעת הקדושים אשר בארץ, אשר בדור הזה אשר גבר חלישות הכח, ואם נתענה נחלש ולא נוכל להתפלל ולא ללמוד, בודאי טוב להניח מזה, רק הפעולה שעושה בתענית צריך לפעול בלא תענית. והנה פעולת התענית הוא כמה ענינים, א' אז יוכל להיות החרטה כנ"ל, ב' שבירת הלב וכחות הגוף הבא מסטרא אחרא, ג' שבירת התאוה, ד' הכניעה, ה' התגברות אש הטבעי, כמו שאמר הכתוב 'כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר', וכמו שכתוב בראשית חכמה שער התשובה (פרק ד), ועוד ענינים. אבל כל זה יכול להיות בלא תענית, כי אם תרצה להכריח לבך וכחות אברך להתפלל בכוונה זכה, שזהו נקרא עבודה (תענית ב.), כמו שכתוב בסידור שערי שמים שלזה נקרא תפלה עבודה, שזהו עבודה גדולה לכבוש המחשבה הטרודה בעסקי העולם ולהביאה לשעבוד הכוונה לכוון המלות של תפלה, בודאי לזה צריך כח גדול, וזה מחליש כל האברים, ואז כשהשי"ת יזכה אותך ויעזורך להתפלל לפעמים בכוונה רצויה, בודאי תתחרט חרטה גדולה על כל חטאתך ויושבר גופך ותאוותך ותכנע, ואש ההתלהבות המאמצת את הלב לתפלה, היא מטהרת במקום אש התענית.

(יושר דברי אמת, אות מ"א)

שיר חֲדָשׁ אַשְׁמֵרָה לְךָ

מקראות גדולות המבואר בראשית א'

מלאכה שזורה בחכמה, ביאורים
נפלאים לצד דיוק נוסחאות, כונסו אלי
יצירת הפלאים, הניצבת בגאון בראש
הכתר של טרקליני התורה,
שיר חֲדָשׁ אַשְׁמֵרָה לְךָ.

חומש עם פירוש הרמב"ן המבואר בראשית א'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש הרמב"ן מונה ומדוייק בדקדוק רב ע"פ כת"י ודפו"ר ברוב פאר והדר.
- ביאור הרמב"ן - מבאר דבריו הדק היטב, עוד לא היה כבושם הזה.
- מקורות ועיונים - לקט נרחב ממאמרי חז"ל והשלמת העניינים הנידונים בדברי הרמב"ן.
- ספר הגימטריאות לרמב"ן - י"ל לראשונה מתוך כת"י אשר היו גנוזים מאות שנים.

חומש אור החיים המבואר בראשית ב'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש 'אור החיים' מונה בדקדוק רב ע"פ דפו"ר בתכלית הפאר.
- ביאור 'מאורי אור' - על האוה"ח הק' בדרך הפשט.
- ילקוט מאורי החיים - לקט נרחב ממקורות מאמרי חז"ל ומובאות מספה"ק על אור החיים.
- מהדורה מנוקדת, מפוארת ומאירת עינים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה